

Valtuustoaloite puheterapiapalveluista

294/01.01.00/2015, 150/00.02.00/2015

KV 14.03.2016 § 14

Lisätiedot:

ylilääkäri Pia Höglund, puh. 09 5056 491
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Yhteensä 13 valtuutettua jätti 8.6.2015 aloitteen Kauniaisten puheterapia-resurssin tarkistamisesta. Valtuutettu Wahlstedtin ym. allekirjoittamassa aloitteessa todetaan, että kaupungissa toimii vain yksi puheterapeutti ja että päiväkodeissa ja alakouluissa on puheterapiaa tarvitsevia asiakkaita, mutta ei henkilökuntaa vastaamaan tarpeeseen (**oheismateriaali**).

Nykytilanne

Kauniaisten terveystalouksissa on palkattuna yksi kokopäiväinen puheterapeutti. Väestöön suhteutettuna resurssi on valtakunnallisesti katsottuna keskimääräinen tai jopa parempi.

Puheterapeutin toimipiste on terveysasemalla ja hän palvelee sekä suomen- että ruotsinkielisiä ja sekä lapsi- että aikuisasiakkaita. Asiakkuuksien painopiste on alle 7-vuotiaiden lasten puheenkehityksen häiriöiden arvioinneissa, lähihenkilöiden ja lapsen ohjauksessa ja lyhyt- tai pitempiaikaisissa yksilöterapioiden.

Puheterapeutin ohjaukseen lapsia ja heidän perheitä ohjautuu erityisesti neuvolan 5-vuotistarkastuksessa havaittujen artikulaatiovirheiden takia. Mikäli äännevirheet ovat monimuotoisia, konsultaatiota pyydetään usein jo varhemmin, 4-vuotistarkastuksen yhteydessä. Alle kouluikäisten lasten artikulaatioharjoittelu tapahtuu puheterapeutin ohjauksessa, kiinteässä yhteistyössä perheiden kanssa. Seurantakäyntejä, yksilö- ja ryhmäterapiakäyntejä järjestetään yksilöllisesti tarpeen mukaan. Muille lähihenkilöille, esim. päivähoiton henkilökunnalle, voidaan myös järjestää ohjaukskäynti, mikäli he kokevat sen tarpeelliseksi. Kauniaisissa puheterapiaa ja ohjausta artikulaatiovirheiden harjoitteluun on ollut toistaiseksi mahdollista tarjota usein enemmän kuin muissa kunnissa.

Äännevirheet ovat tavallisimpia lasten puheterapeuttien konsultaatioiden syitä, ja siksi on tärkeä että harjoitteluprosessi, joka sisältää toistuvia harjoitteita, tapahtuu lähiympäristössä ja osana lapsen arkea (Suomen lastenneurologien kannanotto, hyvät kuntoutuskäytänteet, v. 2014). Tämä sama lähiympäristön tuki tulisi löytyä kodin ohella myös muista lapsen oppimisympäristöistä, erityisesti kouluista. Koululaisten äännevirheisiin annettavaan artikulaatio-ohjaukseen (ns. puheopetukseen) on koulujen erityisopettajilla koulutuksen pohjalta osaamispääoma. Granhultin koulussa puheopetuksesta vastannut erityisopettaja on vuosittain ohjannut n. 10–15 lasta nimenomaan äänneharjoitusten toteuttamisessa. Myös kouluikäiset lapset käyvät joskus konsultaatiokäynneillä puheterapeutilla. Aloite tulee silloin useimmiten erityisopettajalta.

Vaikeammissa kommunikaatiohäiriöissä, kuten kielellisessä erityisvaikeudessa, puhemotoriikan vaikeuksissa (dypraxia), änkytyksessä tai kehitysvammaan liittyvissä kielen- tai puheen häiriöissä lapsi hyötyy useimmiten myös yksilöllisestä ja pidempiaikaisesta puheterapiasta, joka alkaa tyypillisesti jo ennen kouluikää. Yksilöterapia toteutetaan tällöin joko lääkinällisenä kuntoutuksena terveyskeskuspuheterapeutin toimesta, maksusitoumuksella yksityisellä puheterapeutilla tai KELA:n palveluntuottajan (vaikeavammaiset) toimesta. Usein terveyskeskuspuheterapeutti tukee nivelvaiheissa, joissa kuntoutuspäätökset ovat viivästyneet tai KELA-terapeuttia on ollut vaikea löytää.

Toteumatietoja

Vuonna 2014 käyntejä puheterapeutilla oli 582, yhteensä 85 asiakasta. Heistä hoitovastuun siirtoasiakkuuksia oli kolme, yhteensä kuusi käyntiä. Lisäksi puheterapeutilla oli noin 80 puhelua/vuosi. Osaamisalueiden moninaisuuden (mm. nielemiskuntoutus) ja mm. kahdella kielellä tarvittavan materiaalihankintoihin liittyvien haasteiden takia osa puheterapiasta toteutetaan ostopalveluna. Sosiaali- ja terveystoimessa ei ole tietoa merkittävistä jonoista tai viiveistä palvelujen tarjonnassa.

Vuonna 2015 tammi–elokuussa kuluja puheterapian ostopalveluista tuli yhteensä 4 400 euroa, eli vuosikustannustasolla arvioiden kulut olisivat noin 6 600 euroa.

Valtuustoaloitteen käsittely

Sosiaali- ja terveyslautakunta käsitteli valtuustoaloitetta 17.11.2015 § 86. Suomen- ja ruotsinkieliset opetus- ja varhaiskasvatuslautakunnat käsittelivät valtuustoaloitetta kokouksissaan 10.12.2015. Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunnat antoivat seuraavan yhtenevän lausunnon puheterapiapalveluiden järjestämistä koskien:

- On tärkeää, että puheterapiapalveluita resursoidaan riittävästi, jotta ulkopuolisia palveluja voidaan ostaa tarvittaessa. Kaupungin kouluissa ja päiväkodeissa ei ole erityisopettajia, joilla on puheterapian kelpoisuus. Asiantuntijoiden rekrytointi on haasteellista, sillä puheterapia ei enää sisälly erityisopettajien opettajankoulutukseen.
- Erityisopettajien työaika on suunniteltu siten, että oppilaiden tarpeeseen oppimisen ja koulunkäynnin tukemisessa pystytään vastaamaan. Puheopetuksen antaminen vähentäisi aikaa oppilaiden oppimisen ja koulunkäynnin tukemisesta.
- Rajoja ylittävää yhteistyömuotoja voidaan kehittää ja niitä pitääkin kehittää. Lapsen näkökulmasta olisi eduksi, jos puheterapia voitaisiin antaa päiväkodissa tai koulussa, mahdollisesti ryhmissä, ja että odotusajat olisivat mahdollisimman lyhyet. Koulut ja päiväkodit näkevät uusien sähköisten puheterapian palvelumuotojen kehittämisen ja käyttöön ottamisen hyvänä asiana.

Lisäksi suomenkielinen opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta lisäsi lausun-

toonsa seuraavan kohdan:

- Puheen kehityksen häiriöihin pitäisi puuttua ensisijaisesti jo varhaiskasvatuksessa jalkautuvan puheterapeutin avulla. Puheterapian muotoina tulisi käyttää yksilöterapiain lisäksi ryhmäterapiaa.

Yhteenveto

Yhteenvetona ja edellä selostetun perusteella voidaan todeta, että sekä sosiaali- ja terveystalouden että opetus- ja varhaiskasvatustalouden mukaan nykyinen puheterapiaresurssi terveydenhuollon tarpeisiin on riittävä ja että tarvittava lisäresurssi puheterapiapalveluille on tarkoituksenmukaisinta tuottaa ostopalveluna. Ostopalvelujen osuus tällä hetkellä ei ole suuri, noin 500 euroa kuukaudessa.

Kaupungin kouluissa ja päiväkodeissa ei ole erityisopettajia, joilla on puheterapian kelpoisuus. Näin ollen erityisopettajilla ei ole mahdollisuutta antaa puheterapiaa, joten palvelun turvaamiseksi on tärkeää kehittää kaupungin yksiköiden välisiä työkäytäntöjä ja työnjakoa. Yhteistyökäytänteitä, jotka tukevat palvelun saatavuuden edelleen sujuvoittamista, asiantuntijatyöresurssin oikein kohdentamista ja ohjauksen ja konsultaatiotoiminnan vakiinnuttamista tulee kehittää edelleen poikkihallinnollisesti. Toimialojen välinen työnjako linjataan yhteisesti yhteistyökäytäntöjen tehostamiseksi ja uudenlaisten puheterapian palvelumuotojen kehittämiseksi ja käyttöön ottamiseksi. Terveyskeskuspuheterapeutin osaaminen ja asiantuntijuus ovat kaikkien hallinnonalojen konsultoitavissa.

Lisäksi on hyödyllistä ottaa käyttöön muita tapoja, kuten esim. harjoitteluvideoita, joiden avulla perhe/ lähiympäristö saa opastusta siihen, miten artikkulaatiovirheiden harjoittelua toteutetaan käytännössä. Tässä yhteistyön tiivistäminen lähikuntien kanssa on hyödyllistä.

Uusia asiakkuuksia tuovat linjaukset (ml. integraatio) saattaa tuoda merkittävän määrän uusia potentiaalisia asiakkuuksia, jolloin resurssitarve ja osaamisen jakautuminen tulee uudelleentarkasteltavaksi.

Edellä esitettyyn viitaten voidaan todeta, että puheterapeutin vakanssin perustaminen ei ole tällä hetkellä tarkoituksenmukaista. Tarvittava lisäresurssi on edullisempaa tuottaa ostopalveluna ja yhteistyökäytäntöjen tehostamisen avulla. Koska kaupungin palveluksessa on vain yksi puheterapeutti, on riskienhallinnan näkökulmasta tarpeen tiivistää yhteistyötä esimerkiksi yksityisen sektorin toimijoiden kanssa.

KH:

KV merkitsee tiedokseen edellä olevan vastauksena valtuutettu Wahlstedtin ym. 8.6.2015 jättämään valtuustoaloitteeseen ja toteaa valtuustoaloitteen loppuun käsitellyksi.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.